# EUROOPPALAINEN DIGITAALISTRATEGIA

Tässä Faktatietojen luvussa kerrotaan, miten EU:n digitaalistrategia on kehittynyt ja miten EU:ssa on vuodesta 2024 alkaen siirrytty strategian painopisteiden määrittelystä toimien toteutukseen ja otettu käyttöön oikeudellisia kehyksiä, kuten tekoälysäädös. Lisäksi luvussa kuvataan, miten alustoja, dataa, digitaalista identiteettiä, tekoälyä ja kyberturvallisuutta koskevilla EU:n uusilla säännöillä edistetään turvallisia digitaalisia ympäristöjä, oikeudenmukaista kilpailua ja digitaalista suvereniteettia vihreän siirtymän tavoitteiden mukaisesti.

## OIKEUSPERUSTA

Perussopimuksissa ei ole nimenomaisesti tieto- ja viestintätekniikkaa koskevia määräyksiä, mutta unioni voi Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) nojalla toteuttaa alan toimia erinäisten toimintapolitiikkojen puitteissa, joita ovat teollisuuspolitiikka, kilpailupolitiikka, kauppapolitiikka, Euroopan laajuiset verkot, tutkimus, energiapolitiikka, sisämarkkinoiden toteuttaminen, tavaroiden vapaa liikkuvuus, henkilöiden ja palvelujen vapaa liikkuvuus, koulutus sekä kulttuuri.

## TAVOITTEET

EU pyrkii digitaalistrategiansa avulla mahdollistamaan ihmiskeskeisen, turvallisen ja kestävän digitalisaation. Digitaalistrategia perustuu digitaalisten sisämarkkinoiden strategiaan ja vuoteen 2030 ulottuvaan digitaaliseen kompassiin, ja sillä edistetään luotettavia tietovirtoja, yhteentoimivaa digitaalista identiteettiä, oikeudenmukaisia verkkoalustamarkkinoita, vastuullista tekoälyä ja vahvaa kyberturvallisuutta. Digitaalinen vuosikymmen -ohjelmassa nämä päämäärät muunnetaan osaamista, infrastruktuuria, yritysten digitalisaatiota ja julkisia palveluja koskeviksi konkreettisiksi tavoitteiksi.

## SAAVUTUKSET

### A. Euroopan ensimmäinen digitaalistrategia: 2010–2020

Ensimmäisessä digitaalistrategiassa painotettiin yhteyksien parantamista, kustannusten vähentämistä ja kuluttajansuojan vahvistamista. Sen tärkeimpiä saavutuksia olivat muun muassa

— verkkovierailumaksujen poistaminen (kotimaanhintaiset verkkovierailut)

— laajakaistayhteyksien parantaminen

— keskeisten tietosuojasääntöjen ja erityisesti yleisen tietosuoja-asetuksen käyttöön ottaminen.

Sillä edistettiin myös digitaalista kasvua tukemalla osaamisen parantamista, teollisuuden digitalisointia ja julkisia palveluja sekä ottamalla käyttöön maarajoituksia ja verkkosisältöpalvelujen rajat ylittävää siirrettävyyttä koskevia sääntöjä.

Datavetoisen talouden tukemiseksi EU hyväksyi toimenpiteitä, jotka koskivat muiden kuin henkilötietojen vapaata liikkuvuutta, kyberturvallisuutta ja avointa dataa, ja vahvisti sääntelyn koordinointia Euroopan sähköisen viestinnän sääntelyviranomaisten yhteistyöelimen kautta.

### B. Euroopan toinen digitaalistrategia: Digitaalinen kompassi 2030

Toisella digitaalistrategialla vastataan digitaaliteknologian mukanaan tuomiin muutoksiin, ja siinä painotetaan digitaalisten palvelujen ja markkinoiden keskeistä roolia sekä EU:n teknologisia ja geopoliittisia tavoitteita. Tiedonannoissaan ”Euroopan digitaalista tulevaisuutta rakentamassa” ja ”Euroopan digitaalinen vuosikymmen ” komissio esitteli turvallisia digitaalisia palveluja ja markkinoita koskevia toimia. Niissä asetettiin etusijalle kvanttilaskenta, lohkoketjustrategiat, tekoäly, puolijohteet (EU:n sirusäädös), digitaalinen suvereniteetti, digitaalisia elementtejä sisältävien tuotteiden horisontaaliset kyberturvallisuusvaatimukset (asetus (EU) 2019/1020, jota muutettiin asetuksella (EU) 2024/2847), 5G ja 6G, eurooppalaiset data-avaruudet ja maailmanlaajuiset teknologiastandardit.

Maaliskuussa 2021 EU hyväksyi digitaalisen kompassin, jossa hahmotellaan vuodelle 2030 neljä tavoitetta:

— osaaminen: vähintään 80 prosentilla aikuisväestöstä on digitaaliset perustaidot, ja EU:ssa työskentelee 20 miljoonaa tieto- ja viestintätekniikan asiantuntijaa ja tieto- ja viestintätekniikan alan työpaikoissa on nykyistä enemmän naisia

— yritykset: 75 prosenttia yrityksistä käyttää pilvipalveluja, massadataa ja tekoälyä, digitaaliteknologian käyttöaste on vähintään perustasoa yli 90 prosentissa EU:n pienistä ja keskisuurista yrityksistä ja EU:n ”yksisarvisyritysten” (arvokkaat startup-yritykset) määrä on kaksinkertaistunut

— infrastruktuuri: kaikilla kotitalouksilla EU:ssa on gigabittiyhteydet ja 5G-verkko kattaa kaikki asutut alueet, EU tuottaa 20 prosenttia maailman puolijohteista, EU:ssa otetaan käyttöön 10 000 ilmastoneutraalia erittäin suojattua verkon reunasolmua, ja Euroopalla on sen ensimmäinen kvanttitietokone

— julkiset palvelut: kaikki tärkeimmät julkiset palvelut ovat käytettävissä verkossa, kaikilla kansalaisilla on pääsy potilastietoihinsa ja 80 prosenttia kansalaisista käyttää sähköiseen henkilöllisyyteen perustuvaa ratkaisua.

Digitaalinen Eurooppa -ohjelma perustettiin asetuksella (EU) 2021/694. Se on EU:n aloite, jolla osoitetaan 7,5 miljardia euroa (vuosina 2021–2027) digitaaliteknologiahankkeisiin sellaisilla aloilla kuin suurteholaskenta, tekoäly, kyberturvallisuus, pitkälle viety digitaalinen osaaminen ja digitaalisen teknologian integrointi, jota tuetaan digitaali-innovointikeskittymillä.

Digitaalinen vuosikymmen 2030 -ohjelmassa asetetaan oikeudellisesti sitovia tavoitteita syyskuusta 2022 alkaen. Näin digitaalinen kompassi muuntuu strategiasta täytäntöönpanovälineeksi, johon kuuluu vuotuinen raportointi ja jäsenvaltioiden yhteistyömekanismeja.

### 1. Data

Datan yhteiskäyttö on keskeisen tärkeää Euroopan digitaalisen vision toteutumisen kannalta. Samalla kun EU edistää datavetoista innovointia, se pyrkii säilyttämään

tasapainon yksityisyyden, etiikan ja turvallisuuden kanssa ja tarkastelemaan muiden kuin henkilötietojen käyttöä ja jakamista uusien teknologioiden ja liiketoimintamallien yhteydessä.

Euroopan datastrategiassa esitettiin ajatus yhdeksän alaa kattavista yhteisistä eurooppalaisista data-avaruuksista, joilla varmistetaan, että talouden ja yhteiskunnan käyttöön saadaan enemmän dataa mutta kuitenkin niin, että määräysvalta datasta säilyisi sen luoneilla yrityksillä ja yksityishenkilöillä. EU:n dataa koskevaan sääntelykehykseen kuuluvat seuraavat:

— yleinen tietosuoja-asetus (asetus (EU) 2016/679)

— direktiivi lainvalvontatarkoituksessa käsiteltyjen henkilötietojen suojasta (direktiivi (EU) 2016/680)

— tiedon saatavuudesta ja luottamuksen parantamisesta annettu datanhallinta-asetus (asetus (EU) 2022/868)

— EU:n datasäädös (asetus (EU) 2023/2854), joka koskee datan oikeudenmukaisen saatavuuden ja käyttäjien oikeuksien varmistamista henkilötietojen suojasta tinkimättä.

## 2. Tekoäly

Helmikuussa 2020 julkaistussa tekoälyä koskevassa valkoisessa kirjassa korostettiin tekoälyn ratkaisevaa roolia nyky-yhteiskunnassa ja odotettuja yhteiskunnallisia ja taloudellisia hyötyjä eri aloilla. Parlamentti hyväksyi tekoälysäädöksen maaliskuussa 2024. Sen keskeisissä säännöksissä muun muassa

— vahvistetaan yleiskäyttöisen tekoälyn hyödyntämistä koskevat puitteet

— rajoitetaan biometristen tunnistusjärjestelmien käyttöä lainvalvonnassa

— kielletään sosiaalinen pisteyttäminen ja tekoälyn käyttäminen manipulointiin tai käyttäjien haavoittuvuuksien hyödyntämiseen

— taataan kuluttajien oikeus tehdä valituksia ja saada tarkoituksenmukaisia vastauksia.

Tekoälysäädös tuli voimaan 1. elokuuta 2024, ja sitä sovelletaan asteittain 36 kuukauden kuluessa voimaantulosta. Euroopan tekoälytoimisto koordinoi säädöksen täytäntöönpanoa EU:n tasolla.

Komissio esitti syyskuussa 2022 ehdotuksen direktiiviksi tekoälyyn liittyvästä vastuusta. Direktiivillä haluttiin varmistaa yhtäläinen suoja tekoälyn vuoksi vahinkoa kärsineille, mutta ehdotus on sittemmin peruttu. Lisäksi on annettu uusi tuotevastuudirektiivi (direktiivi (EU) 2024/2853), jossa käsitellään tekoälyn kaltaisia digitaalisia tuotteita.

## 3. Digipalvelusäädös ja digimarkkinasäädös

Digitaalistrategian kulmakivenä on sellaisten turvallisempien ja avoimempien digitaalisten sisämarkkinoiden luominen, joilla varmistetaan käyttäjien oikeuksien toteutuminen ja yritysten reilu kilpailu. Tähän kuuluu kaksi lainsäädännöllistä pilaria: digipalvelusäädös ja digimarkkinasäädös, joilla nykyaikaistetaan digitaalisia palveluja koskevia EU:n sääntöjä. Säädökset tarjoavat yhtenäiset säännöt koko

EU:lle. Parlamentti ja neuvosto hyväksyivät säädökset vuonna 2022 ja ne tulivat voimaan toukokuussa 2023. Digipalvelusäädöksessä määritellään välityspalvelujen ja erityisesti verkkoalustojen vastuut. Suuriin verkkoalustoihin sovelletaan erityisiä sääntöjä, sillä niiden kohdalla on riskinä, että ne levittävät laitonta ja haitallista sisältöä. Digimarkkinasäädöksessä esitetään säännöt yrityksille, joilla on ”portinvartijan” asema, ja ne kohdistetaan yrityksiin, jotka todennäköisimmin turvautuvat epäoikeudenmukaisiin käytäntöihin. Tähän sisältyvät verkossa toimivat välityspalvelut, verkkoyhteisöt ja pilvipalvelut. Komissio ehdotti digipalvelusäädöksen pohjalta asetusta, jolla yksinkertaistetaan lyhytaikaista vuokramajoitusta koskevien tietojen keruuta ja jakamista. Digipalvelusäädöstä on sovellettu kaikilta osin 17. helmikuuta 2024 alkaen. Digimarkkinasäädöksen täytäntöönpanon valvontaa tehostettiin vuonna 2025, kun portinvartijoille määrättiin ensimmäiset sakot, ja täytäntöönpanon valvonta ja seuranta ovat nyt keskeisellä sijalla komission työssä.

### 4. Sähköinen hallinto, digitaalinen identiteetti ja digitaalinen euro

Digitaalistrategiassa korostetaan sähköisten viranomaispalvelujen ja julkisen sektorin rajat ylittävän yhteistyön arvoa. Komission marraskuussa 2022 toimenpiteistä julkisen sektorin yhteentoimivuuden korkean tason saavuttamiseksi antaman ehdotuksen jälkeen neuvosto hyväksyi maaliskuussa 2024 Yhteentoimiva Eurooppa -säädöksen (asetus (EU) 2024/903), jolla vahvistetaan EU:n julkisia palveluja. Asetuksella perustetaan Yhteentoimiva Eurooppa -lautakunta, johon kuuluu jäsenvaltioiden, komission ja muiden EU:n elinten edustajia.

Luottamuksen rakentaminen verkossa on ratkaisevan tärkeää yhteiskunnallisen ja talouskasvun kannalta. Sähköisestä tunnistamisesta annettu asetus (asetus (EU) N:o 910/2014) tarjoaa puitteet kansalaisten, yritysten ja viranomaisten väliselle suojatulle digitaaliselle vuorovaikutukselle. Näiden tavoitteiden saavuttamiseksi parlamentti hyväksyi helmikuussa 2024 eurooppalaista digitaalista identiteettiä koskevan kehyksen (asetus (EU) 2024/1183, eIDAS 2.0), jonka tavoitteena on, että vuoteen 2030 mennessä 80 prosentilla EU:n kansalaisista on mahdollisuus saada digitaalisen identiteettiratkaisun ansiosta suojatusti keskeisiä julkisia palveluja. Asetus on ollut voimassa 20. toukokuuta 2024 alkaen, ja jäsenvaltiot valmistelevat parhaillaan EU:n digitaalisen identiteetin lompakoiden käyttöönottoa.

### 5. Kyberturvallisuus

Vastauksena Venäjän Ukrainaan kohdistamaan hyökkäykseen komissio ja unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja julkaisivat 10. marraskuuta 2022 EU:n kyberpuolustuspolitiikan sekä sotilaallisen liikkuvuuden toimintasuunnitelman 2.0. Niiden tavoitteena on

— lisätä investointeja kyberpuolustukseen

— tehostaa sotilas- ja siviilialan kybertoimijoiden yhteistyötä

— varmistaa kyberkriisien tehokas hallinta

— ja vahvistaa EU:n asemaa kriittisissä kyberteknologioissa.

Näin lujitetaan Euroopan puolustusalan teollista ja teknologista perustaa, jolla pyritään luomaan integroitua EU:n laajuista puolustusteollisuutta. Joulukuussa 2022 annetulla direktiivillä toimenpiteistä kyberturvallisuuden yhteisen korkean tason

varmistamiseksi kaikkialla unionissa (NIS 2 -direktiivi) korvattiin sen edeltäjä ja laajennettiin sen soveltamisalaa kattamaan useampia toimialoja ja toimijoita. Määräaika NIS 2 -direktiivin saattamiselle osaksi kansallista lainsäädäntöä oli 17. lokakuuta 2024. Viivästysten vuoksi on käynnistetty rikkomusmenettelyjä. Digitaalisia elementtejä sisältävien tuotteiden horisontaalisista kyberturvallisuusvaatimuksista annettu asetus (kyberkestävyyssäädös) tuli voimaan 10. joulukuuta 2024, ja siinä vahvistetut keskeiset velvoitteet on täytettävä joulukuuhun 2027 mennessä. Parlamentti hyväksyi huhtikuussa 2024 kybersolidaarisuussäädöksen, jonka tavoitteena on vahvistaa solidaarisuutta EU:n tasolla ja parantaa kyberturvallisuusuhkien ja -poikkeamien havaitsemista ja niihin reagoimista. Parlamentti ja neuvosto pääsivät myös sopimukseen kyberturvallisuusasetuksen tarkistamisesta.

### 6. Tiedotusvälineet ja demokratia

Komissio antoi joulukuussa 2020 tiedonannon, jossa esitettiin toimintasuunnitelma Euroopan media-alan elpymisen ja muutoksen tukemiseksi. Siinä korostettiin tarvetta lisätä kansallista tukea hyväksyttyjen covid-19-pandemian jälkeisten elpymissuunnitelmien avulla ja tuotiin esiin maailmanlaajuisten verkkoalustojen häiritsevä vaikutus tiedotusvälineisiin ja erityisesti niiden määräävä asema data- ja mainosmarkkinoilla. Edellä mainittua mediasuunnitelmaa täydentää Euroopan demokratiatoimintasuunnitelma, jossa keskitytään vahvistamaan alan digitaalisia mukautuksia ja tiedotusvälineiden vapautta ja moniarvoisuutta sekä torjumaan disinformaatiota. Siinä käsitellään myös tiedotusvälineiden vapauden heikkenemistä toimittajiin kohdistuvien uhkien lisääntymisen vuoksi. Maaliskuussa 2024 annetulla asetuksella mediapalvelujen yhteisestä kehyksestä sisämarkkinoilla (eurooppalainen medianvapaussäädös) taataan toimituksellinen riippumattomuus ja tiedotusvälineiden moniarvoisuus ja suojellaan toimittajia valvonnalta.

### 7. Koulutus ja osaaminen

Sääntelyn ohella EU edistää digitaalista koulutusta. Digitaalisen koulutuksen toimintasuunnitelma 2021–2027 auttaa jäsenvaltioita mukauttamaan koulutusjärjestelmiään digitaaliaikaan. Siinä asetetaan etusijalle vankan digitaalisen koulutusekosysteemin kehittäminen ja digitaalisessa muutoksessa tarvittavien taitojen parantaminen.

### 8. Alustatyön työolot

Direktiivi työehtojen ja työolojen parantamisesta alustatyössä (alustatyödirektiivi) hyväksyttiin lokakuussa 2024. Siinä selvennetään ammattiasemaa koskevia kriteerejä ja säännellään algoritmijohtamista.

### 9. Digitaalinen infrastruktuuri

Komissio esitti 21. helmikuuta 2024 uusia Euroopan digi-infrastruktuuria koskevia aloitteita. Niiden tarkoituksena on käynnistää keskustelu konkreettisista ehdotuksista, joilla edistetään digi-infrastruktuuriin liittyvää innovointia ja parannetaan sen turvallisuutta ja häiriönsietokykyä.

## EUROOPAN PARLAMENTIN ROOLI

Parlamentti on antanut digitaalistrategiasta useita päätöslauselmia:

— Kiinalaisen teknologian lisääntymiseen EU:ssa liittyvistä turvallisuusuhkista ja mahdollisista EU:n toimista niiden vähentämiseksi 12. maaliskuuta 2019 antamassaan päätöslauselmassa parlamentti kehotti komissiota laajentamaan verkko- ja tietoturvadirektiivin soveltamisalaa ja puuttumaan digitalisaatiouhkiin. Lisäksi se kehotti yhdenmukaistamaan toimet tehostetun eurooppalaisen kyberturvallisuuspolitiikan kanssa ja vahvistamaan EU:n kyberturvallisuusviraston roolia.

— Parlamentti antoi 20. lokakuuta 2020 kolme päätöslauselmaa tekoälystä, joissa käsiteltiin tekoälyn eettisiä näkökohtia, tekoälyä koskevaa siviilioikeudellisen vastuun järjestelmää ja tekoälyn kehittämiseen liittyviä teollis- ja tekijänoikeuksia ja kehotettiin laatimaan EU:n lainsäädäntökehys eettiset näkökohdat huomioon ottavaa tekoälyä varten.

— Parlamentti antoi digipalvelusäädöksestä päätöslauselman, jonka tarkoituksena oli edistää digitaalisia sisämarkkinoita. Siinä parlamentti katsoi, että lainsäädäntöpaketin olisi vahvistettava sisämarkkinoita, taattava kuluttajansuoja, taattava, että verkossa ja verkon ulkopuolella harjoitettavaa laitonta toimintaa kohdellaan samalla tavoin, säilytettävä avoimuus, kunnioitettava oikeuksia ja otettava mukaan EU:n kuluttajiin vaikuttavat EU:n ulkopuoliset toimijat. Lisäksi parlamentti kehotti parantamaan digitaalisten palvelujen sisällön moderoinnin osalta oikeudenmukaisuutta, avoimuutta ja vastuuvelvollisuutta. Päätöslauselma perustui tutkimukseen, työpajaan digitaaliaikaan soveltuvista sähköisen kaupankäynnin säännöistä ja sisämarkkina- ja kuluttajansuojavaliokunnan (IMCO) teettämiin digitaalisia palveluja koskeviin tutkimuksiin, joissa keskityttiin sähköiseen kaupankäyntiin ja tekoälyyn. Digipalvelusäädöstä ja digimarkkinasäädöstä koskevat ehdotukset mukautettiin parlamentin päätöslauselman mukaisiksi. Tämä osoittaa, että parlamentti voi vaikuttaa lainsäädäntöohjelmaan, vaikka sillä ei ole suoraa aloiteoikeutta.

— Euroopan digitaalisen tulevaisuuden rakentamisesta 20. toukokuuta 2021 antamassaan päätöslauselmassa parlamentti kehotti poistamaan digitaalisten sisämarkkinoiden toiminnan esteet ja parantamaan tekoälyn käyttöä eurooppalaisten kuluttajien hyväksi.

— Riippuvuutta aiheuttaviksi suunnitelluista verkkopalveluista ja kuluttajansuojasta EU:n sisämarkkinoilla 12. joulukuuta 2023 antamassaan päätöslauselmassa parlamentti kehotti kieltämään riippuvuutta aiheuttavat tekniikat verkkopalveluissa, kuten loppumattoman vierityksen ja automaattisen toiston. Jotkut parlamentin jäsenet halusivat myös ottaa käyttöön digitaalisen ”älä häiritse” -oikeuden ja luettelon hyvistä suunnittelukäytännöistä.

— Parlamentin jäsenet esittivät 13. joulukuuta 2023, että EU:n maarajoitussääntöjä on syytä tarkastella uudelleen jäljellä olevien esteiden poistamiseksi ja sisämarkkinoiden koko potentiaalin hyödyntämiseksi.

— Parlamentti antoi 13. maaliskuuta 2024 eurooppalaisen demokratian toimintasuunnitelman mukaisesti päätöslauselman tiedotusvälineiden vapautta ja moniarvoisuutta koskevan säädösehdotuksen hyväksymisestä (eurooppalainen medianvapaussäädös), jolla vahvistetaan tiedotusvälineiden riippumattomuuden

suojelua, ja hyväksyi demokraattisten prosessien avoimuutta koskevan säädöksen (asetus (EU) 2024/900), jolla säännellään poliittista mainontaa.

Digipalvelusäädöksen, digimarkkinasäädöksen ja tekoälysäädöksen toisena lainsäätäjänä parlamentti seuraa NIS 2 -direktiivin ja kyberkestävyyssäädöksen täytäntöönpanoa valiokuntatyönsä, raportointivaatimustensa ja komission täytäntöönpanon seurannan avulla.

Komission ehdotuksessa tekoälyä koskevasta digitaalialan koontiasetuksesta (marraskuu 2025) ehdotetaan tekoälysäädökseen ja ilmailua koskeviin sääntöihin kohdennettuja muutoksia, joilla pyritään ratkaisemaan täytäntöönpanoon liittyvät haasteet ja vähentämään sääntelytaakkaa. Asetus on osa laajempaa digitaalipakettia, jossa tavoitteena on yksinkertaistaa EU:n digitaalilainsäädäntöä ja tukea yritysten innovointia.

IMCO-valiokunnan digitaalialan koontiasetuksesta helmikuussa 2026 teettämässä tutkimuksessa tuodaan esiin merkittäviä haasteita, kuten oikeusvarmuus, täytäntöönpanovalmiudet ja vaikutukset perusoikeuksiin, ja tehdään ero yksinkertaistamisen ja suojatoimiin tehtävien perusteellisempien muutosten välillä.

Digitaalialan koontiasetusta koskevaa työtä parlamentissa ohjaavat IMCO-valiokunta ja kansalaisvapauksien sekä oikeus- ja sisäasioiden valiokunta. Parlamentti ja neuvosto hyväksyivät asiassa kantansa maaliskuussa 2026, minkä jälkeen on aloitettu kolmikantaneuvottelut. Niissä painopisteenä on yksinkertaistaminen samalla keskeiset suojatoimet säilyttäen.

Tämän tekstin on laatinut talous- ja kasvuasioista vastaava Euroopan parlamentin politiikkayksikkö. Lisätietoja aiheesta on sisämarkkina- ja kuluttajansuojavaliokunnan sekä teollisuus-, tutkimus- ja energiavaliokunnan verkkosivustoilla.

Maxim Hauk
05/2026